

Få positiva tecken har kunnat noteras på arbetsmarknaden. Antalet varsel om uppsägning har minskat de senaste månaderna, samtidigt som antalet nyanmälda lediga platser har ökat.

Få positiva tecken har kunnat noteras på arbetsmarknaden. Antalet varsel om uppsägning har tenderat att minska de senaste månaderna samtidigt som antalet *nyanmälda* lediga platser ökade något. Antalet *kvarstående* lediga platser var dock i stort sett oförändrat.

STELHETER PÅ DEN SVENSKA ARBETSMARKNADEN

Den svenska arbetsmarknadens förmåga att anpassa sig till förändrade efterfrågeförhållanden verkar ha försvagats under de senaste åren. Ett tecken på detta är att sambandet mellan arbetslösheten och vakanserna i ekonomin, den s.k. Beveridgekurvan, förefaller ha ändrats. Detta samband illustrerar ”matchningsprocessen” på arbetsmarknaden.⁵ Om vakanserna ökar samtidigt som arbetslösheten minskar (eller vice versa) avspeglar detta en ökad (minskad) efterfrågan på arbetskraft och innebär en rörelse utefter kurvan. Om däremot vakanserna ökar samtidigt som arbetslösheten inte minskar eller om arbetslösheten ökar då

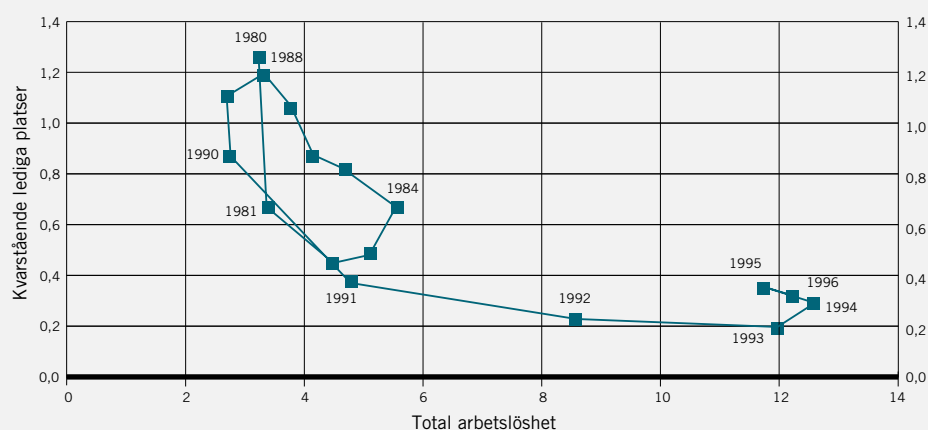
vakanserna inte minskar har det skett en förskjutning utåt av kurvan. Detta tyder i så fall på en försämrad ”matchningseffektivitet”.

I början av 1990-talet föll efterfrågan på arbetskraft kraftigt; den totala arbetslösheten⁶ mer än fördubblades mellan 1990 och 1992, samtidigt som antalet kvarstående lediga platser minskade med mer än en tredjedel. Mellan 1993 och 1994 ökade däremot både den totala arbetslösheten och antalet vakanser. Detta ger intryck av att ”matchningen” på arbetsmarknaden blivit mindre effektiv under 1990-talet (se figur 4).

5 Se beskrivning i t.ex. Björklund, A., Edin, P.-A., Holmlund, B. och E. Wadensjö, (1996), *Arbetsmarknaden*, SNS Förlag, Kapitel 8.

6 Total arbetslöshet definieras som arbetslöshet inklusive arbetsmarknadspolitiska åtgärder uttryckt i procent av arbetskraften inklusive utbildningsåtgärder (s.k. underliggande arbetskraft).

Figur 4.
Samband mellan total arbetslöshet och kvarstående lediga platser (Beveridgekurvan)*. Procentuell andel av arbetskraften

Källor: SCB och Riksbanken.

* Modifierad enligt Calmfors, L., (1994), "Active Labour Market Policy and Unemployment – A Framework for the Analysis of Crucial Design Features", *OECD Economic Studies*, No. 22.

Det finns flera orsaker till att en sådan situation kan uppstå. Den svenska ekonomin har under 1990-talet genomgått dramatiska strukturella förändringar. Dessa har påverkat inte bara den totala efterfrågan på arbetskraft utan också hur denna har fördelat sig på olika sektorer och yrkeskategorier. Sammantaget har utvecklingen medfört att kraven på arbetsmarknadens förmåga till anpassning har skärpts. Till detta kommer att de arbetslösa vilja att söka jobb kan ha minskat till följd av att en "arbetslöshetskultur" har utvecklats.⁷ En annan förklaring till att sambandet mellan arbetslöshet och vakanser har förändrats kan vara att längre arbetslöshetsperioder har bidragit till att de arbetslösa delvis förlorat sin yrkeskunskap. De olika förklaringarna samverkar på ett komplicerat sätt och gör det svårt att, med den kunskap vi har idag, bedöma deras relativa betydelse.

Utvecklingen under de senaste åren tyder ändå sammantaget på att Sverige har fått de problem

med kvardröjande hög arbetslöshet som övriga Västeuropa erfarit under de senaste decennierna.⁸ Frågan är om den höga arbetslösheten kommer att bestå om tillväxten i ekonomin tilltar under de närmaste åren. En utveckling mot en mindre effektivt fungerande arbetsmarknad innebär att arbetslöshetens återhållande effekter på löneutvecklingen minskar och att den höga arbetslösheten permanentas ytterligare. Denna utveckling skulle delvis kunna förklara varför 1995 års avtalsrörelse gav löneökningar kring 6 procent 1996, trots att arbetslösheten ökade. En markant nedgång i arbetslösheten torde mot denna bakgrund förutsätta att arbetsmarknadens anpassningsförmåga förbättras.

7 Se Lindbeck, A., (1995), "Hazardous Welfare-State Dynamics", *American Economic Review*, Vol 85 (2), May, sid. 9-15.

8 Se Apel, M. och Heikensten, L., (1996), "Penningpolitik, inflation och arbetslöshet", *Penning- och valutapolitik*, Nr 3, sid. 5-23, för en översikt av s.k. persistensmekanismer.

FORTSATT HÖGA LÖNEÖKNINGAR

Den "underliggande" löneökningstakten i ekonomin som helhet, dvs. avtalade löneökningar och löneglidning, bedöms ha varit ca 4,5 à 5 procent 1996. Detta är lägre än de registrerade löneökningarna 1996 som i genomsnitt var ca 6 procent (se tabell 1). Lönerna ökade mest inom industrin, där löneglidningen var större än under de närmast föregående åren, och inom landstingen. Den registrerade löneökningstakten i dessa sektorer var nästan 7 procent. I övriga delar av ekonomin ökade lönerna med ca 5 procent. Skillnaden mellan det registrerade löneutfallet och de avtalade löneökningarna⁹ berodde, bortsett från löneglidningen, på det s.k. löneöverhänget¹⁰.

Arbetskraftskostnaderna per producerad enhet (ULC) ökade i ekonomin som helhet med knappt 6 procent mellan 1995 och 1996. Det var en avsevärt högre ökningstakt än åren dessförinnan och berodde

både på stigande lönekostnader och avtagande produktivitet. Under loppet av 1996 har dock ökningstakten av ULC avtagit eftersom löneökningstakten sjunkit samtidigt som produktivitetstillväxten ökat (se bilagan figur 10).

I flera tidigare inflationsrapporter har den framtida löneutvecklingen diskuterats. Det som framför allt talar för en mer dämpad löneutveckling – oavsett vilket förhandlingsystem som kommer att tillämpas i 1998 års avtalsrörelse – är att inflationsförväntningarna på några års sikt bland arbetsmarknadens organisationer sjunkit från ca 4 procent 1995 till knappt 2 procent i början av 1997. Vinstnivåerna i industrin är dessutom lägre än inför 1995 års avtalsrörelse. Det har också blivit uppenbart att möjlighe-

9 Dessa beräknas ha uppgått till 3,5 à 4 procent 1996.

10 De avtalade löneökningarna betalades ut senare under 1995 än under 1996.